Paul Csavdari

Pavel, filosofia și teologia

Cum a transformat sincretismul religios o Evanghelie profetică într-o religie nouă

Pavel este adesea văzut ca un „apostol” care a dus Evanghelia lui Isus Hristos la Neamuri. Dar ce s-a predicat cu adevărat?

Dacă analizăm în profunzime epistolele lui, devine clar că Pavel nu este doar un predicator, ci un constructor de sistem teologic cu o amprentă filosofică clară.

1. Două tradiții filosofice opuse: Platon (Alexandria) vs. Aristotel (Atena)

- Platon a creat ideea de „două lumi”: una vizibilă (coruptă) și una ideală (adevărată).
- Aristotel, discipolul lui, a negat această separare: nu există decât lumea aceasta, care trebuie cunoscută prin observație și logică.
- Din această diferență de viziune s-au născut două direcții:
    - Filosofia religioasă sincretică (Platon → Alexandria),
    - Filosofia autonomă științifică (Aristotel → Atena).

2. Pavel respinge filosofia „autonomă”, dar construiește una religioasă

În Coloseni 2:8, Pavel spune:

„Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filozofia și cu o amăgire deșartă, după datina oamenilor, după învățăturile începătoare ale lumii, și nu după Hristos.”

Contextul (versetele 20–21) arată că aici Pavel se referă la un sistem religios bazat pe reguli:

„De ce vă supuneți la porunci ca: ‘Nu lua, nu gusta, nu atinge’?”.

Aceasta este o filosofie religioasă bazată pe Lege și tradiție, nu pe credință în „Hristosul întrupat”.

Totodată, Pavel respinge și filosofia greacă autonomă, cea rațională:

„Unde este înțeleptul? Unde este vorbărețul acestui veac? N-a dovedit Dumnezeu că înțelepciunea lumii acesteia este nebunie?”

(1 Corinteni 1:20-21)

„Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, care pentru iudei este o poticnire, iar pentru greci o nebunie.” (v. 23)

Pentru el, adevărul nu vine din rațiune, ci din revelație, taină, inițiere.

3. Reacția grecilor: unii râd, unii cred

În Faptele 17, Pavel este chemat în Areopag – centrul filosofiei ateniene. Când ajunge la ideea de înviere a morților, reacțiile sunt clare:

„Când au auzit de învierea morților, unii își băteau joc, iar alții au zis: 'Te vom asculta și altă dată...'" (Fapte 17:32)

Însă:

„Totuși unii au trecut de partea lui și au crezut; între aceștia era Dionisie Areopagitul..." (v. 34)

Dionisie nu râde. De ce? Pentru că avea o altă gândire filosofică decât ceilalți:

- Nu era epicurian (care respinge viața de apoi),
- Nici aristotelic pur sânge (care respinge ideea de judecată și „altă lume"),
- Ci era influențat de filosofia platoniciană, care accepta nemurirea sufletului și realități nevăzute.

Aceștia sunt grecii cărora li se adresează Pavel - adepții viziunii dualiste despre lume, exact ca în Alexandria.

4. Pavel și „tainele" – vocabularul religios-filosofic al Misterelor

Una dintre trăsăturile definitorii ale teologiei lui Pavel este apelul constant la:

- „taine",
- „descoperiri",
- „cunoaștere lăuntrică",
- „omul duhovnicesc" vs. „omul firesc",
- „lucruri ascunse de la începutul lumii".

Aceste concepte nu vin din iudaismul profetic și nici din filosofia aristotelică, ci sunt identice cu limbajul Misterelor religioase alexandrine – unde inițiatul accedea, prin revelație și transformare interioară, la „adevărurile divine".

În Romani 16:25, Pavel scrie:

„...după descoperirea tainei care a fost ținută ascunsă timp de veacuri."

Aceasta nu este o simplă „evanghelie", ci o construcție gnostico-filosofică, o religie cu „straturi" de sens, vizibilă doar pentru cei „duhovnicești".

5. Logosul întrupat: un concept străin Vechiului Testament

Centrul teologiei pauline este ideea că Hristos este:

- „Chipul Dumnezeului celui nevăzut” (Coloseni 1:15),
- „Fiind în chipul lui Dumnezeu, S-a dezbrăcat și a luat chip de rob...” (Filipeni 2:6-8)

Aceasta este doctrina „întrupării”, adică ideea că o ființă divină coboară în materie, în trup, pentru a salva oamenii.

Dar Hristosul anunțat de profeți nu este un „Dumnezeu întrupat”, ci un Om Uns.

În toată revelația Vechiului Testament, Mesia este descris ca un om ales dintre oameni, nu ca o ființă divină coborâtă din cer în carne.

- Deuteronom 18:15 – Moise spune:

„Domnul, Dumnezeul tău, îți va ridica un proroc din mijlocul tău, dintre frații tăi; să ascultați de el!”

- Faptele 3:22 – Petru îl identifică pe acest proroc cu Isus:

„Moise a zis: ‘Domnul, Dumnezeul vostru, vă va ridica dintre frații voștri un proroc ca mine...’”

- Faptele 2:36 – Petru declară:

„Să știe bine toată casa lui Israel că Dumnezeu a făcut Domn și Hristos pe acest Isus pe care voi L-ați răstignit.”

- Matei 3:16-17 – Ungerea are loc la botez, nu la naștere:

„După ce a fost botezat, Isus a ieșit îndată din apă. Și, iată, cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu S-a pogorât... Și din cer s-a auzit un glas care zicea: ‘Acesta este Fiul Meu preaiubit, în care Îmi găsesc plăcerea.’”

Isus nu a afirmat niciodată că este „Dumnezeu întrupat”. Dimpotrivă:

- Spune: „Un om care v-a spus adevărul pe care l-am auzit de la Dumnezeu” (Ioan 8:40),
- Și: „Fiul nu poate face nimic de la Sine” (Ioan 5:19),
- Și: „Dacă Legea i-a numit ‘dumnezei’ pe cei cărora le-a vorbit Cuvântul lui Dumnezeu... cum ziceți voi că hulesc eu că am spus că sunt Fiul lui Dumnezeu?” (Ioan 10:34-36).

Toate acestea arată că Isus se prezintă pe Sine ca un Uns al lui Dumnezeu, exact cum fuseseră profeții și regii înaintea Lui.

Teologia întrupării nu vine din Vechiul Testament și nici din Isus, ci este adăugată ulterior — și corespunde filosofiei alexandrine, unde Logosul divin coboară din lumea superioară.

6. De ce grecii aristotelici l-au respins?

Pentru că ei:

- Nu credeau în învierea trupului – doar în suflet rațional și desăvârșirea morală prin logică și virtute.

- Nu credeau în „altă lume" sau „judecată finală".

De aceea, pentru majoritatea grecilor din Atena, Evanghelia lui Pavel părea o „nebunie" (1 Corinteni 1:23). Dar pentru unii influențați de Platon sau de sincretismul egiptean elenizat, discursul său avea sens.

Concluzie

Pavel a fost:

- incompatibil cu filosofia autonomă din Atena,
- incompatibil cu tradiția profetică iudaică,
- dar perfect aliniat cu sincretismul religios-filosofic din Alexandria.

El a formulat o religie în care:

- Hristosul nu este un om uns, ci un fiu divin întrupat,

- Mântuirea vine prin „inițiere" spirituală,
- Pretinde revelație, dar o rupe de revelația anterioară

Toți profeții au vorbit în numele unei revelații. Dar fiecare revelație biblică vine în continuitate cu ce a fost spus înainte:

- Isaia continuă mesajul lui Moise,
- Daniel confirmă Legea și Prorocii,
- Isus spune: „N-am venit să stric Legea sau Prorocii, ci să împlinesc."(Matei 5:17)

Însă Pavel rupe linia:

- Spune că a primit „Evanghelia mea" nu de la om, ci prin descoperire personală (Galateni 1:12),
- Îi acuză pe ceilalți de evanghelii greșite (Galateni 1:6-9),
- Introduce „taine" pe care doar el le poate explica (Romani 16:25),

Pavel pretinde că i-a fost descoperită o taină care fusese ascunsă din veacuri, necunoscută profeților anteriori, și pe care el o face cunoscută pentru prima dată — o revendicare radicală, care rupe

continuitatea revelației biblice și o transformă într-o cunoaștere inițiatică personală. Aceasta nu este o revelație continuă, ci una autoreferențială, imposibil de verificat – exact opusul revelației profetice biblice, care este deschisă, verificabilă și conformă cu ce s-a spus înainte.

Așa s-a născut o religie filosofico-mistică, „creștinismul" lui Pavel, care, deși poartă numele lui Isus, se bazează pe o gândire străină atât lui Isus, cât și profeților.